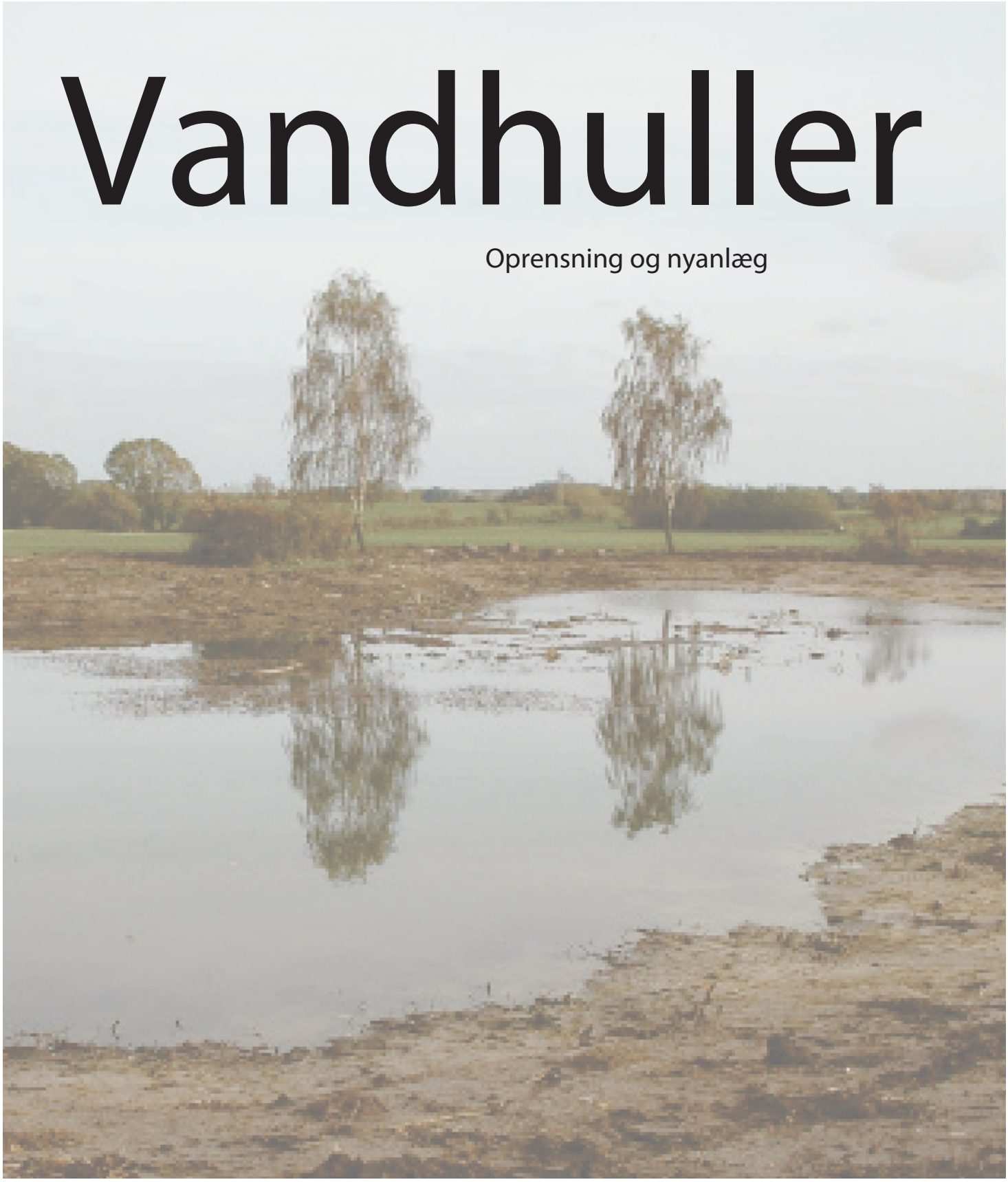
Vandhuller

Oprensning og nyanlæg

norddjurs kommune

Oprensning og nyanlæg af vandhuller i Norddjurs Kommune

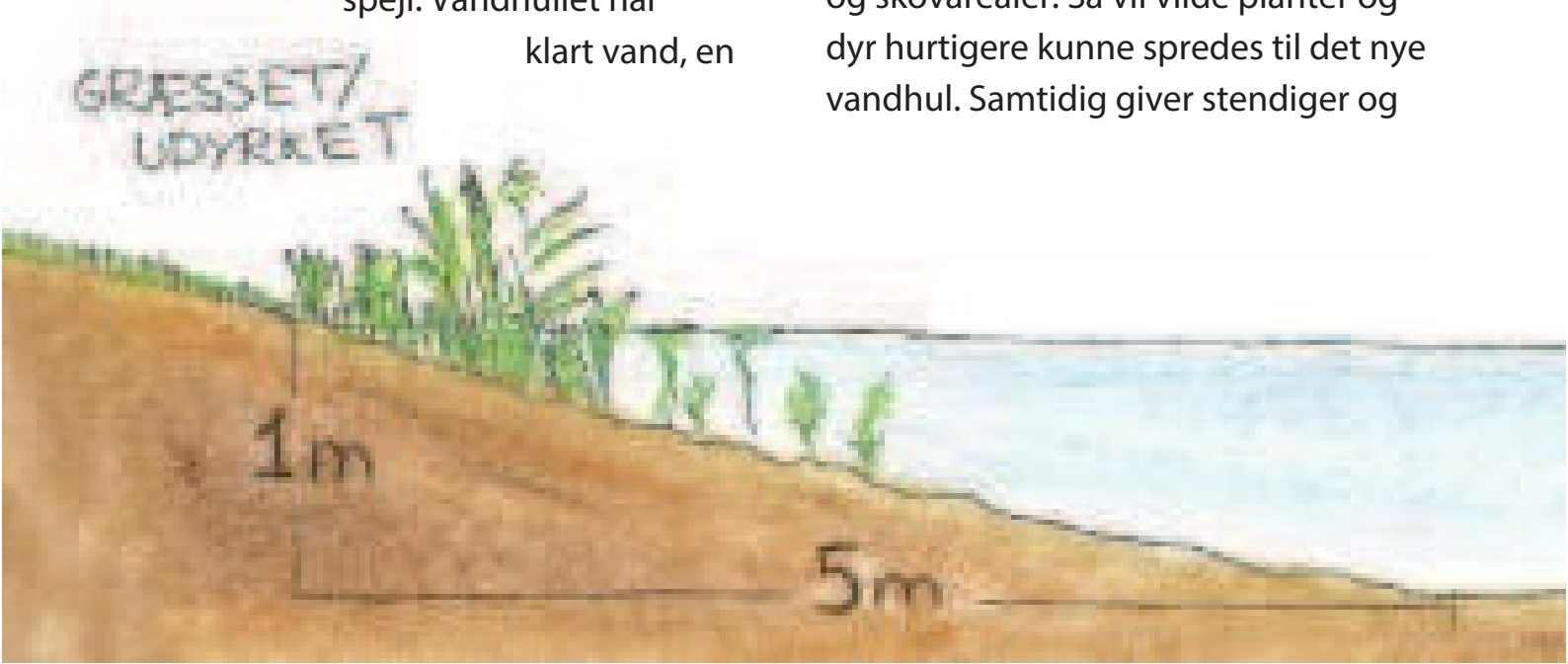
Et vellykket nyt – eller oprenset – vandhul øger den biologiske variation i landskabet, og beriger din ejendom med nyt liv. Der går ikke lang tid, fra gravemaskinen har forladt området, til de første vandkalve, rygsvømmere og guldsmede slår sig ned. Snart følger frøer, tudser og salamandre, ligesom vandplanter spirer fra frø, der har været gemt i jorden, og/eller som er ført til området med dyr.

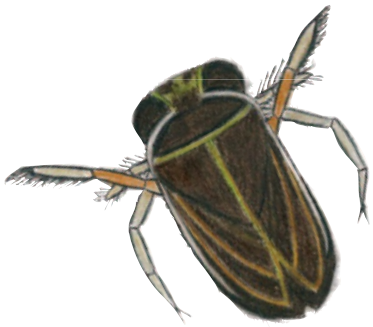
Rådyr, harer, fasaner og andet vildt nyder også godt af det frirum, som vandhullet og de vandhulsnære omgivelser skaber i agerlandet. På den måde har vandhullerne en vigtig funktion som levested og spredningskorridor for de vilde dyr og planter.

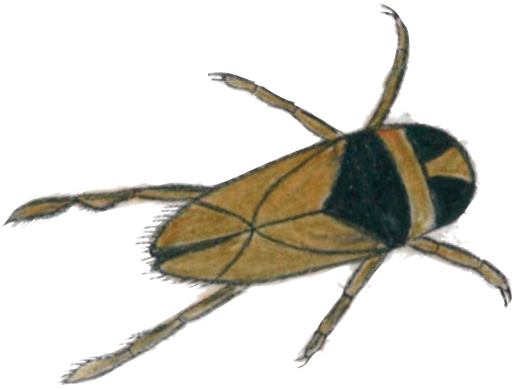
"Det gode vandhul" ligger i lyse og åbne omgivelser og har et tydeligt vandspejl. Vandhullet har klart vand, en rig smådyrsfauna og forskellige vandplanter. Brinkerne er #ade og skråner #adt ud i vandet, og vandhullet har en maksimal dybde på 1-2 meter. Vandhullet indeholder lune lavvandede områder, som tilgodeser faunaen og er uden udsatte $sk, krebs og ænder. Plantevæksten i og omkring vandhullet består af naturligt hjemmehørende arter.

<u>Hvor skal vandhullet placeres?</u>
Vandhuller bør tilpasses, så det falder naturligt ind i det omgivende landskab. Det bør derfor graves i fugtige lavninger på marker og andre lavtliggende arealer, og det er vigtigt, at det ligger åbent og gerne i læ.

Det er en fordel, hvis det ligger tæt på andre vandhuller, stendiger, levende hegn eller ekstensivt dyrkede landbrugs- og skovarealer. Så vil vilde planter og dyr hurtigere kunne spredes til det nye vandhul. Samtidig giver stendiger og

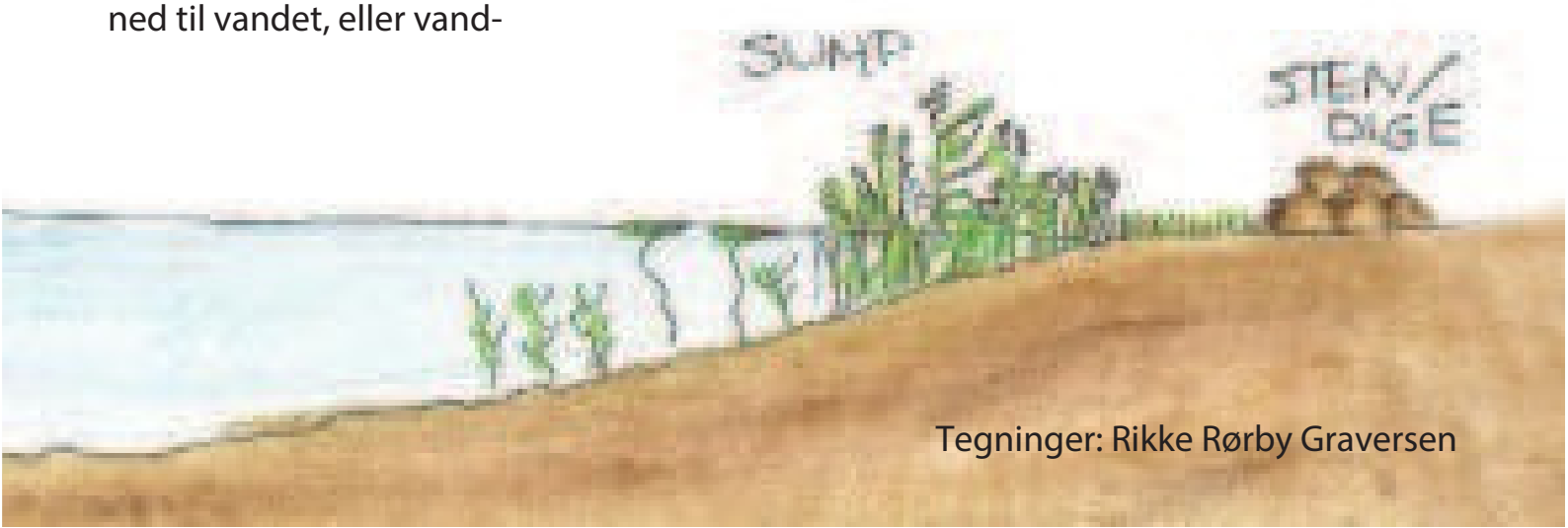

levende hegn mulighed for, at insekter, padder og krybdyr kan overvintre, hvilket samlet set også vil berige vandhullets #o-ra og fauna.

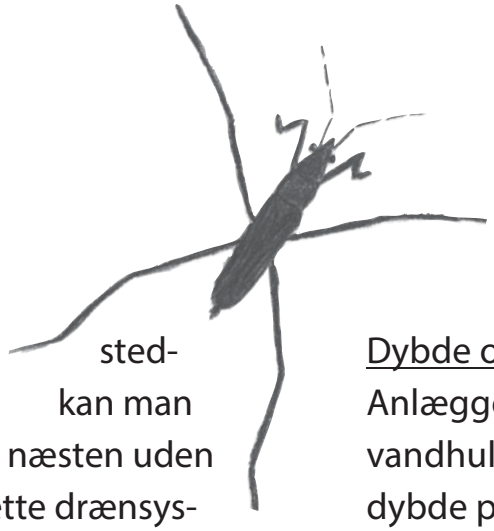
Vandhuller må som hovedregel ikke anlægges i § 3 beskyttet natur såsom enge, moser, heder, overdrev, strandenge samt i vandløb og kildevæld. Der kan søges dispensation hos kommunen fra naturbeskyttelsesloven til anlæggelse af vandhuller i § 3 beskyttet natur, men dispensation gives dog sjældent.
Du kan undersøge, om du har beskyttet natur på din ejendom på: www.arealinfo.dk. Vær dog opmærksom på, at denne udpegning af § 3 beskyttet natur kun er vejledende. For endelig afklaring og af- grænsning af § 3 beskyttet natur så kon- takt Natur- og Miljøafdelingen i Nor- ddjurs Kommune.

Få styr på vandet
Vandhullet kan anlægges ved at grave ned til vandet, eller vandstanden kan hæves ved at afbryde dræn. Forholdene på stedet afgør, hvad der er den bedste løsning. Det er dog som regel ikke en god idé at lave et vandhul med et vandstandsende lag bestående af en lermembran som bund, da talrige erfaringer har vist, at det ikke kan holde vand. Kun hvis hele undergrunden er lerholdig, kan man etablere et vandhul.

Den bedste løsning er typisk at etablere vandhullet i et område, der i forvejen er fugtigt. Du kan få en idé, om vandhullet kan holde vand, ved at lægge mærke til vandspejlet i den valgte lavning på marken gennem et år. Alternativt kan man grave et lille 1-2,5 m dybt prøvehul for at følge vandspejlets højde gennem et år. Du kan også undersøge, hvor højt grundvandet står i nærliggende brønde og andre vandhuller.

Tegninger: Rikke Rørby Graversen

På lavtliggende sted-
er med grundvand kan man
ofte få et godt vandhul næsten uden
at grave, blot ved at sætte drænsys-
temet ud af drift. Drænvand vil ofte
indeholde mange næringssto&er og skal
derfor helst føres uden om vandhullet.

Gamle drænrør kan ligge i #ere dybder, og hvis de ikke 'ernes, kan de tømme vandhullet. I langt de #este tilfælde kræver en ændring eller 'ernelse af dræn dog tilladelse efter vandløbsloven.

Når kommunen giver tilladelse til anlæggelse af et vandhul, sker det ofte med vilkår om, at vandhullet ikke må have tilløb og a#øb. Vandløb må kun i ganske særlige tilfælde inddrages i vandhuller, fordi både vandhul og vandløb forringes herved. Vandhullet bør ikke have direkte a#øb til et vandløb og bør anlægges i en afstand på mindst 10 meter til vandløbet.

<u>Dybde og form</u>

Anlægges vandhullet som et lavvandet vandhul med en maksimal sommervanddybde på ca. 50 cm, vil dette især gavne padder. For små vandhuller op til ca. 200 m2 er en passende vanddybde ca. 1 meter. De dyr og planter, som normalt lever i små vandhuller, tåler udmærket, at vandhullet tørrer ud i en tør sommer. Vandhuller større end ca. 500 m^2 kan med fordel anlægges med en dybde på 1,5 - 2 meter.

Vandhullets form bør følge terrænet. Vandhuller med lavt vand er langt de bedste for frøer, salamandre og mange smådyr. Vandhulsbrinken bør bugte sig, så der opstår små vige - dette får vandhullet til at se naturligt ud. Der bør ikke anlægges øer i vandhullet, eftersom øerne forøger risikoen for tilgroning. Desuden ser anlagte øer unaturlige ud, og vandmængden bliver for lille til, at der kan være varieret natur i vandhullet.

Stor vandsalamander

Svagt skrånende bredder øger arealet med lunt vand til planter og dyr. Bredden skal være jævnt skrånende med en hældning mindre end 1:5, det vil sige 1 meter nedad for hver 5 meter udad. De lavvan-dede områder bliver vandhullets "spise-kammer ", da mange af smådyrene lever en stor del af deres liv her. Frøer og tudser er afhængige af lune, lavvandede, solbeskinnede vige, for at deres æg kan udvikles til haletudser. Derfor vil det være godt, hvis der anlægges lavvan-dede partier mod syd.

Vandhullets omgivelser

For at undgå udledning af næringsstoffer og sprøjtemidler m.m., vil det være en fordel, hvis der som minimum er en 10 meter bred dyrkningsfri bræmme omkring vandhullet. Anbringelse af et par store sten ved bredden af vandhullet vil være en fordel for vandinsekter og haletudser, fordi stenene bliver opvarmet af solen under vandet. Marksten kan lægges i små dynger nær vandhullet. Det giver skjulesteder og muligheder for overvintring bl.a. for tudser og $rben.

Træer lige ved vandhullets kant giver blade i vandet og tilfører ofte for meget næring. Skygge giver også et koldt og livløst vandhul. Træer plantes et stykke fra kanten og kun langs de nordlige bredder. Kanterne mod syd, øst og vest skal så vidt muligt friholdes for træer. Der må ikke plantes omkring vandhuller i § 3 beskyttede områder (enge, moser, heder, overdrev og strandenge).

Restaurering og pleje

Mange nye vandhuller bliver i begyndelsen fyldt med "måtter" af grønne trådalger. Algerne kommer, fordi der frigøres næringssto&er fra jorden, når vandhullet graves, eller når der tilføres næringsholdigt vand fra dræn. Trådalgerne forsvinder ofte igen, og i løbet af 2-3 år aftager algemængden naturligt, når balancen i vandhullet bliver bedre. Du kan hjælpe balancen på vej ved at hale trådalgerne på land med skovl, greb, rive, net eller andre håndredskaber. Er der stadigvæk tætte algemåtter, kan det skyldes, at der tilføres for meget næring fra omgivelserne.

Det er også en god idé, at du løbende 'erner nedfaldne blade og andemad, f.eks. om efteråret. Ellers falder de til bunds om vinteren og bruger ilten i vandhullet og skaber dårlige iltforhold for dyrelivet i vandhullet. Blade og andemad kan 'ernes med en rive eller et $ntmasket net, som kan trækkes gennem vandhullet om efteråret.

Det er dog svært at undgå, at vandhullet med tiden vil gro til. Derfor er det en gang imellem nødvendigt at restaurere vandhullet for at skabe bedre levevilkår for planter og dyr.

Af hensyn til dyrelivet i vandhullet må oprensning normalt kun ske i perioden fra 1. oktober til 1. marts. I vandhuller med meget vand kan oprensningen gøres lettere ved at tømme vandhullet, før arbejdet igangsættes.

Husk at kommunen skal spørges, før der foretages en kraftig restaurering.

Hvis der ikke er et stigbord til at regulere vandstanden med, kan man tømme vandhullet med en pumpe eller ved at grave en midlertidig afvandingsgrøft.

Hvis vandhullet har a#øb, skal man undgå slam#ugt i forbindelse med tømning af vandhullet. Slam#ugt undgås ved at lede vandet uden om vandhullet i den periode, hvor oprensningen $nder sted.

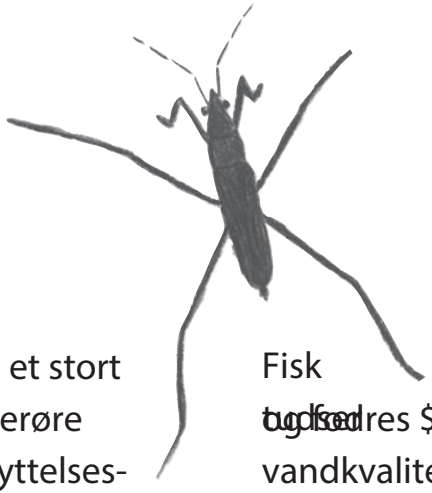
Restaureringen foregår bedst med en gravemaskine, som kan gå grundigt til værks. Blødt dynd fra bunden skal graves op og 'ernes, da det kan indeholde store mængder næringssto&er.

Rodstængler fra tætte bevoksninger af dunhammer, tagrør og pindsvineknop bør 'ernes. Arter af pil er svære at slippe af med, når først de optræder ved vandhullet, men den bedste måde at 'erne pil på, er som regel ved at rykke dem op med rod. Skærer man dem kun ned, skal det gøres hvert år.

Et vellykket vandhul har en udyrket zone på mindst 10 meter og er uden ænder, $sk og fodring.

Lovgivning

Anlæg af et vandhul kan være et stort indgreb i landskabet og kan berøre #ere love herunder naturbeskyttelsesloven, vandløbsloven, planloven og miljøbeskyttelsesloven.

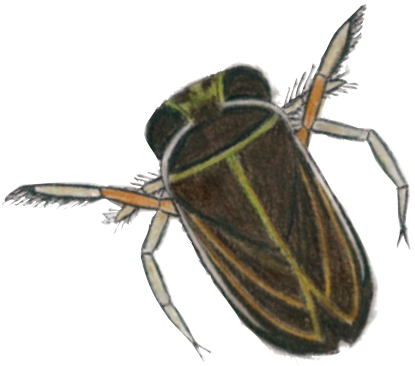
Du kan $nde ansøgningsskema på kommunens hjemmeside.

En tilladelse skal sikre, at forskellige interesser vurderes og tilgodeses i videst muligt omfang. Samtidig skal tilladelsen sikre, at vandhullet bliver så godt som muligt. Kontakt kommunen for at rekvirere et ansøgningsskema, og send ansøgningen retur til kommunen. Det koster ikke noget at søge om tilladelse.

Vandhullet må ikke anvendes til opdræt af andefugle. Fodring af ænderne er særligt problematisk, da foderrester og a&øring forurener vandhullet og desuden tiltrækker rotter. Ænderne tramper vandplanterne ned eller æder dem, og de forplumrer vandhullet og udhuler brederne. Ænder æder og forringer dermed også forholdene for smådyrsfaunaen. Hvis vandhullet har en god naturtilstand, vil der komme vilde ænder af sig selv i et naturligt antal, og naturligt forekommende fugle skal nok $nde føde. Andehuse er også helt unødvendige, for ænderne $nder selv redeskjul i nærheden.

Fisk æder vandinsekter og haletudser og forringes vandkvaliteten på samme måde som ved fodring af fugle. Freds$sk som karusser og karper forringer vandkvaliteten, fordi de roder op i bunden, og især karusser og guld$sk er meget svære at slippe af med. Du må derfor ikke udsætte dem i vandhullet. Der kan også være risiko for at sprede $skesygdomme ved at udsætte regnbueørreder og $sk fra andre vandsystemer.

Når der har indfundet sig et naturligt dyre- og planteliv, vil vandhuller over 100 m^2 være beskyttet af naturbeskyttelsesloven. Dette indebærer, at du skal søge tilladelse hos kommunen, hvis du senere vil ændre eller oprense vandhullet i større omfang, f.eks. grave dynd op fra bunden med en maskine. Almindelig vedligeholdelse af vandhullet med håndredskaber kræver som udgangspunkt ikke dispensation fra naturbeskyttelses- loven, men spørg for en sikkerheds skyld kommunen, inden du går i gang.

norddjurs kommune

Norddjurs Kommune
Torvet 3 - 8500 Grenaa
norddjurs@norddjurs.dk
www.norddjurs.dk